

Kotieläintuotannon tautiriskit ja tavaroiden liikkuvuus talouden ja ulkomaankaupan näkökulmasta

Tutkimusprofessori Jarkko Niemi
Luonnonvarakeskus, Talous ja yhteiskunta

Esityksen sisältö

- Miten tartuntataudit uhkaavat eläintuotantoa ja mikä on niiden taloudellinen merkitys
- Riskinhallinta
- Mikä on tautien ja tautivapauden merkitys ulkomaankaupassa?

Taustaa

- Eläintautien aiheuttamat riskit huolettavat
  - Kansalaiset pitävät eläinten terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimista maatalouspolitiikan tärkeänä tehtävänä
  - Kuluttajat ovat valmiita maksamaan enemmän tuotteista, joissa tuoteturvallisuus ja eläinten hyvinvointi on hyvä
  - Terveys ja turvallisuus voivat olla tärkeitä argumentteja kv-kaupassa
- Rakennekehitys ja globalisaatio
  - Ulkomaankaupan lisääntyminen lisää reittejä, joita pitkin taudinaiheuttajat voivat levitä
  - Tilakoon kasvu ja teknologian kehittyminen yhtäältä lisäävät tilojen välisiä kontakteja (lisää riskiä) ja toisaalta mahdollistavat vähempiriskisten tuotantotapojen käytön

Eläintaudit voivat vaikuttaa eri tavoilla

- Zoonoosit, eli taudit, jotka voivat leviät eläimistä ihmisiin
  - Esim. salmonella
  - Aiheuttavat haittaa ihmisille, eivät aina välttämättä eläimille
- Herkästi leviävät taudit
  - Esim. suu- ja sorkkatauti, afrikkalainen sikarutto, korkeapatogeeninen lintuinfluenssa
  - Voivat aiheuttaa suuria taloudellisia tappioita, kuten Iso-Britanniassa 2001 ja Alankomaissa 1997-8
  - Viranomaisilla tärkeä rooli vastustustyössä
- Tuotantosairaudet
  - Taudinaiheuttajat yleisiä, voivat muodostua ongelmallisiksi eläimen ja tuotantoympäristön yhteisvaikutuksesta
  - Taloudelliset vaikutukset voivat olla mittavia

Tarttuvien eläintautien leviämisreittejä

- Elävien eläinten siirrot ovat suuri riski levittää eläintauteja
  - Etenkin jos lähtöpaikassa on alempi terveystaso
  - Elävien eläinten tuonti Suomeen on vähäistä
- Sukusolujen tuonti
  - Eläintauti voi levitä siemennesteen välityksellä, jos eläin, josta siemenneste kerätään, on keräyshetkellä vireeminen.
- Vektorit
  - Vektoreina voivat toimia hyönteiset, esim. polttiaiset → sinikielitauti ja schmollenbergin tauti
- Muut reitit
  - Ihmisten liikkuminen, esim. metsästysmatkailua Viroon pidetään riskinä afrikkalaisen sikaruton leviämiselle
  - Tavaroiden tuonti, esim. salmonella tuontisoijassa tai lihassa, afrikalainen sikarutto kypsentämättömässä sianlihassa

Eläinterveys ja kansainvälinen kauppa

- GATT-sopimus tarjoaa maille mahdollisuuden suojella ihmisten, eläinten ja kasvien elämää ja terveyttä kunhan toimenpiteitä ei käytetä protektionistisesti
- WTO & SPS-sopimus:
  - Kansainväliset standardit, joilla pyritään selkiyttämään pelisääntöjä,
  - SPS- toimenpiteiden käyttö tulisi perustua riskinarviointiin
  - ➔ Kaupan esteet on perusteltava
  - Kansainvälisellä eläintautijärjestöllä on tärkeä rooli eläintautien hallinnassa

OIE animal health code

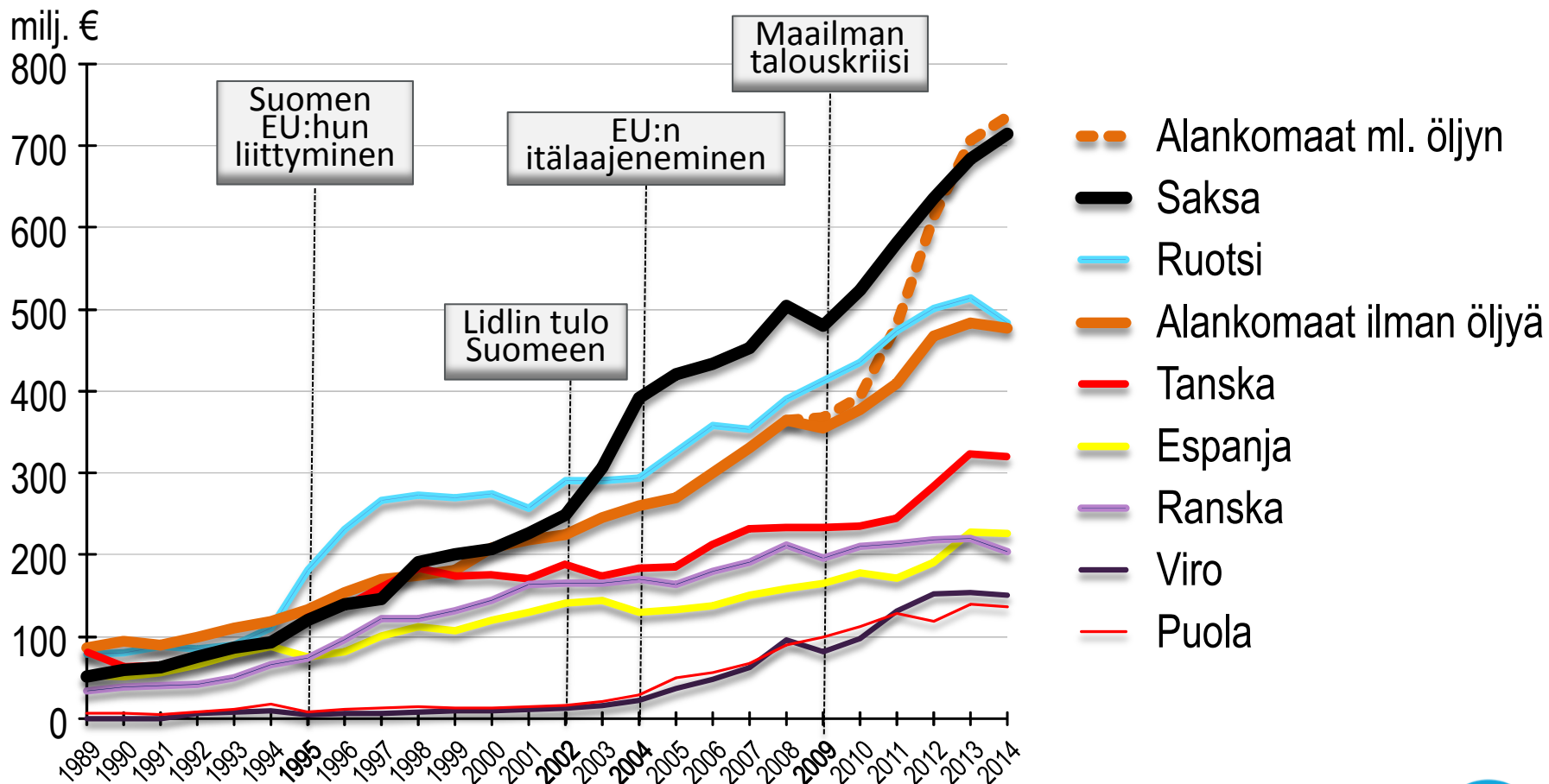
- Käytännössä määrittellee kaupan esteiden pelisääntöjä eläintautien osalta
- Esimerkiksi suu- ja sorkkataudin osalta oheistus siitä, missä tilanteissa kv. Kauppaa voi rajoittaa ja missä tilanteissa maa tai alue voidaan katsoa taudista vapaaksi
  - Tänä vuonna listalla on 116 eläintautia tai eläinterveysongelmaa
- Viime vuosina elinterveyden rinnalle on tullut myös eläinten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä
- Tautivapaudella voi olla suurikin taloudellinen merkitys. Esim. Jarvis ym. (2005): Vapaus suu- ja sorkkataudista nosti naudanlihantuottajahintaa kolmessa Etelä-Amerikkalaisessa maassa 0-50 % vuodesta riippuen

SPS on maatalouskaupassa tärkeä kysymys!

- Esimerkiksi vuonna 2010 eri maat ilmoittivat yli tuhannesta toimenpiteestä
- Enemmistö (94 %) SPS-kysymyksistä vaikuttaa maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaan
- Vuonna 2009 noin 35 % EU:n käyttämistä ei-tariffillisista toimenpiteistä liittyi SPS:n
- 28 % maatalousalan kv. Kauppakiistoista liittyi jollain tavoin SPS-toimenpiteisiin vuosina 2007-11.
- Esim. Hormonilihan tuonti USA:sta tai Venäjän sianlihan tuonnille asettamat rajoitukset

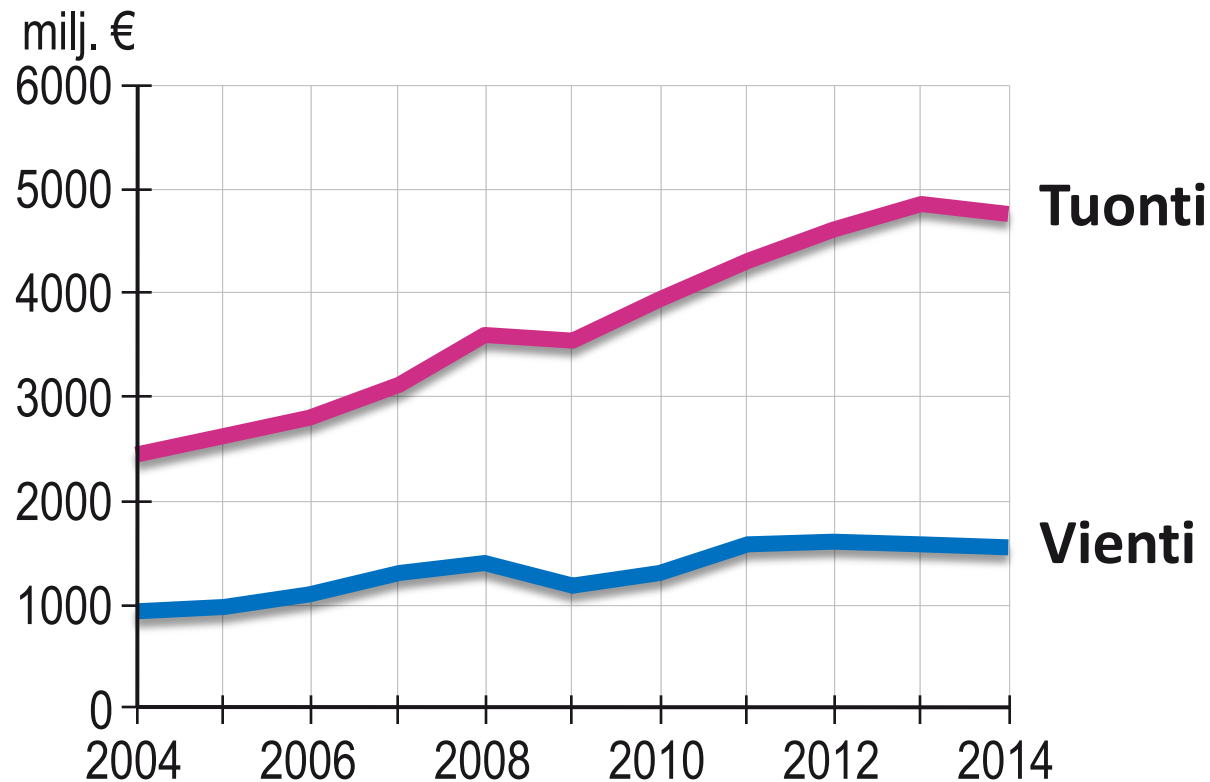

Elintarviketuonnin arvon kehitys maittain

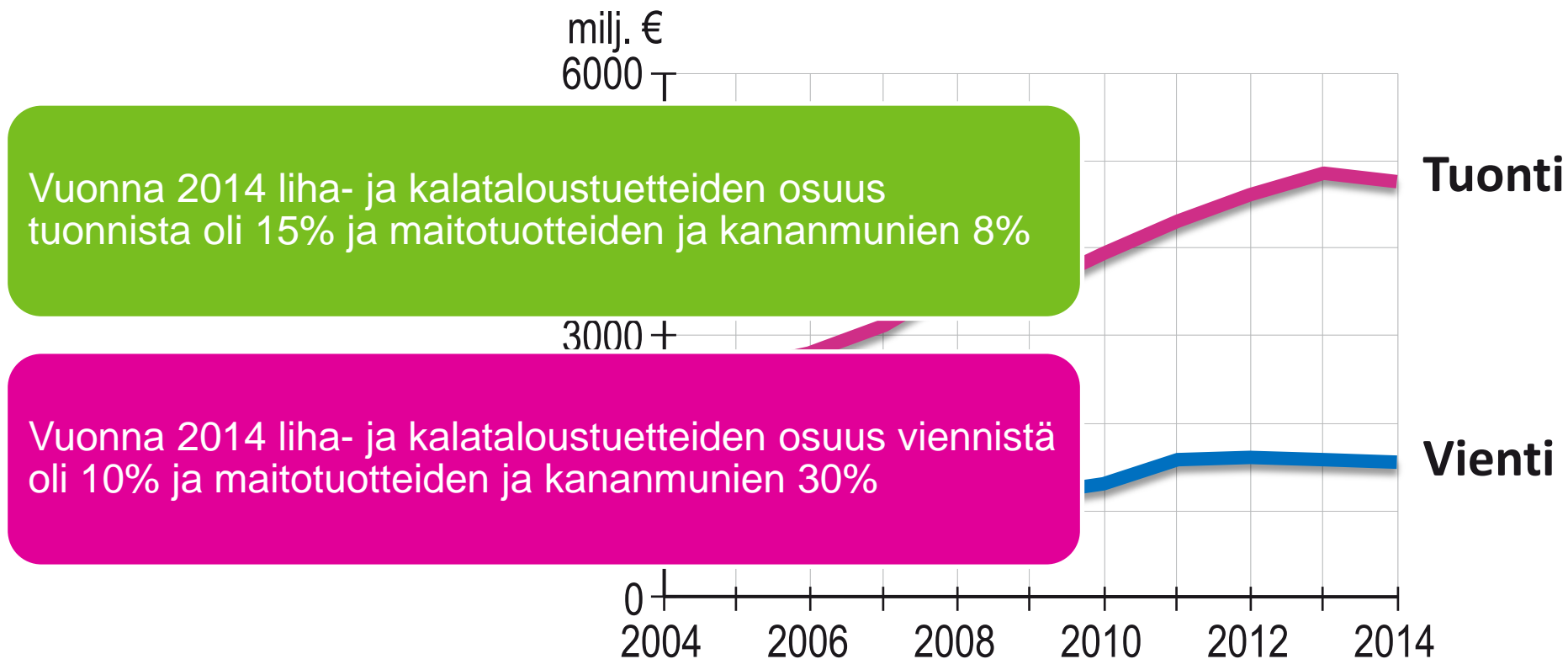
Lähde: Tulli, Uljas tietokanta

Maataloustuotteiden vienti ja tuonti (CN 01–24) vuosina 2004–2014, milj. euroa

Lähde: Tulli, Uljas tietokanta

Maataloustuotteiden vienti ja tuonti (CN 01–24) vuosina 2004–2014, milj. euroa

Lähde: Tulli, Uljas tietokanta

Kaksi esimerkkiä

1) Sianrehujen salmonellavalvonta ja sen kustannukset

2) Herkästi leviävän eläintaudin aiheuttamat kustannukset

Sianrehujen salmonellavalvontaan liittyvien kustannusten (1000 euroa) vaihteluväli

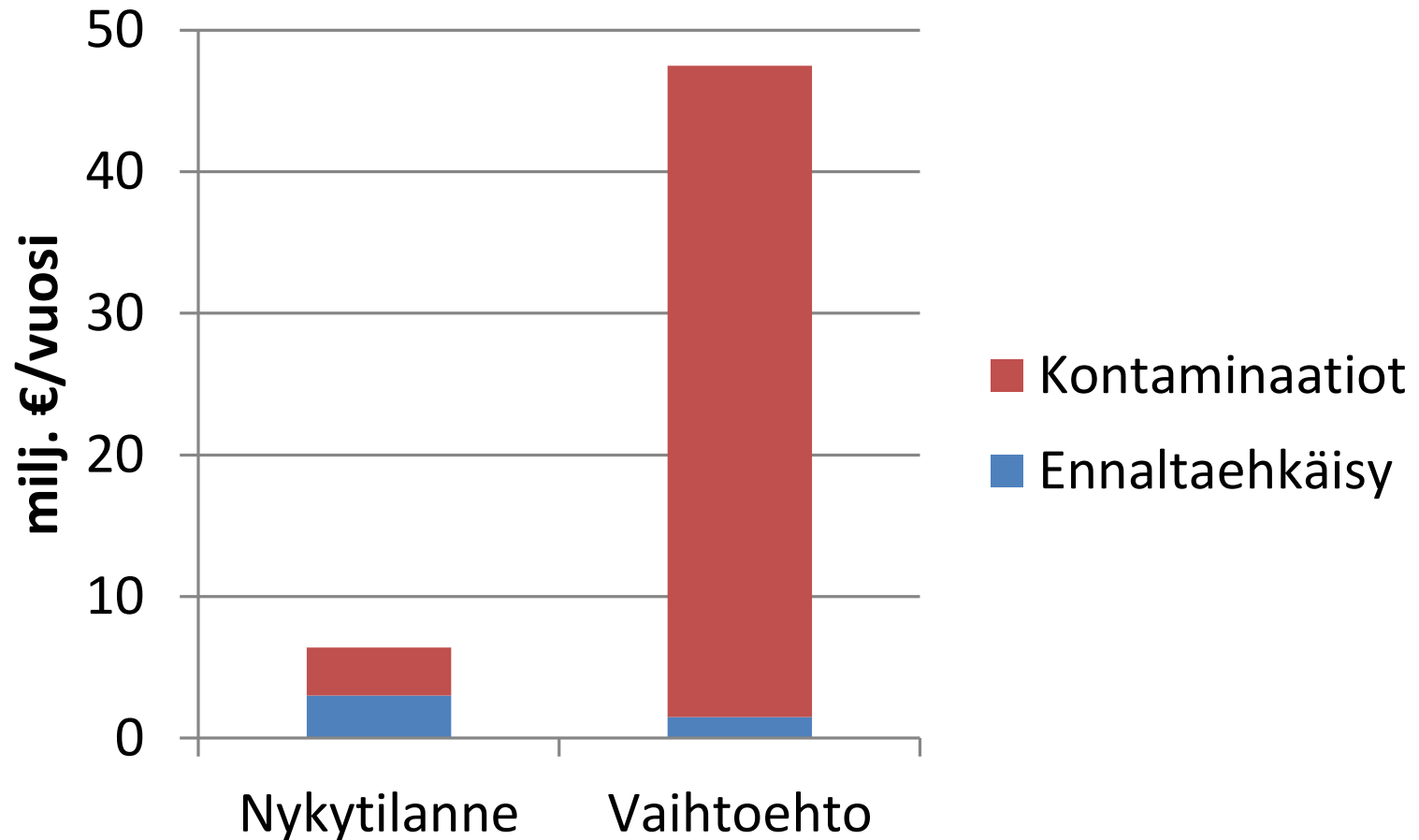
Toimija	Sianlihaketjun toimien kokonaiskustannukset		Salmonellan osuus kokonaiskustannuksista	
Rehujen tuojat	105	109	105	109
Rehujen valmistus, tehtaat	3 157	4 931	1 174	1 701
Sikatilat	2 472	6 655	512	1 166
Rahtisekoittajat	10	13	5	6
Yhteensä	5 744	11 707	1 797	2 982

Salmonellalla kontaminoituneen sianrehun ja siitä seuraavien salmonellakontaminaatioiden sekä ihmisten sairastapausten simuloitunut kustannukset Suomessa (milj. €/vuosi)

Kontaminaation kohde	2.5 %	Median	97.5 %
Rehunvalmistus ja maahantuonti	0.0	1.2	3.6
Sikatila (eläimet tai rehu)	0.0	0.8	8.2
Kuluttaja (ihmistapaukset)	0.0	0.1	0.2
Kokonaiskustannus	0.7	2.8	8.7

→ Kokonaiskustannus suuruusluokkaa
4-7 milj €/vuosi

Entä jos valvonta ja ennaltaehkäisy olisi heikompaa?

Kaksi esimerkkiä

1) Sianrehujen salmonellavalvonta ja sen kustannukset

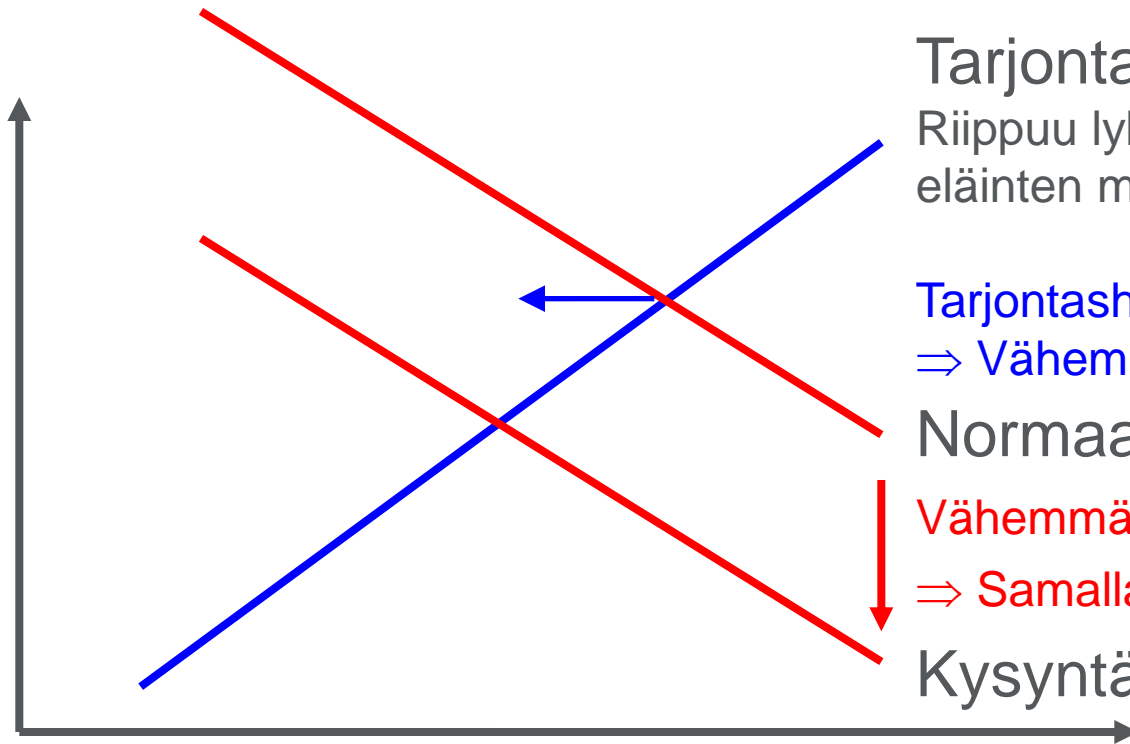
2) Herkästi leviävän eläintaudin aiheuttamat kustannukset

Herkästi leviävän eläintaudin taloudellinen merkitys

- Vaikutus markkinoihin usein merkittävä
- Eläinten menetys
- Kustannukset taudin hävittämisestä ja sen leviämisen ehkäisemisestä
- Tappioita alan yrityksille, kun niiden toiminta häiriintyy
- Mahdolliset eläinsuojeluongelmat ja niiden kustannukset

Markkinamuutosten periaate

Maidon tai lihan hinta

Tarjonta

Riippuu lyhyellä aikavälillä eläinten määrästä

Tarjontashokki

⇒ Vähemmän tuotantoa

Normaalikysyntä

Vähemmän vientimahdollisuuksia

⇒ Samalla hinnalla myydään vähemmän

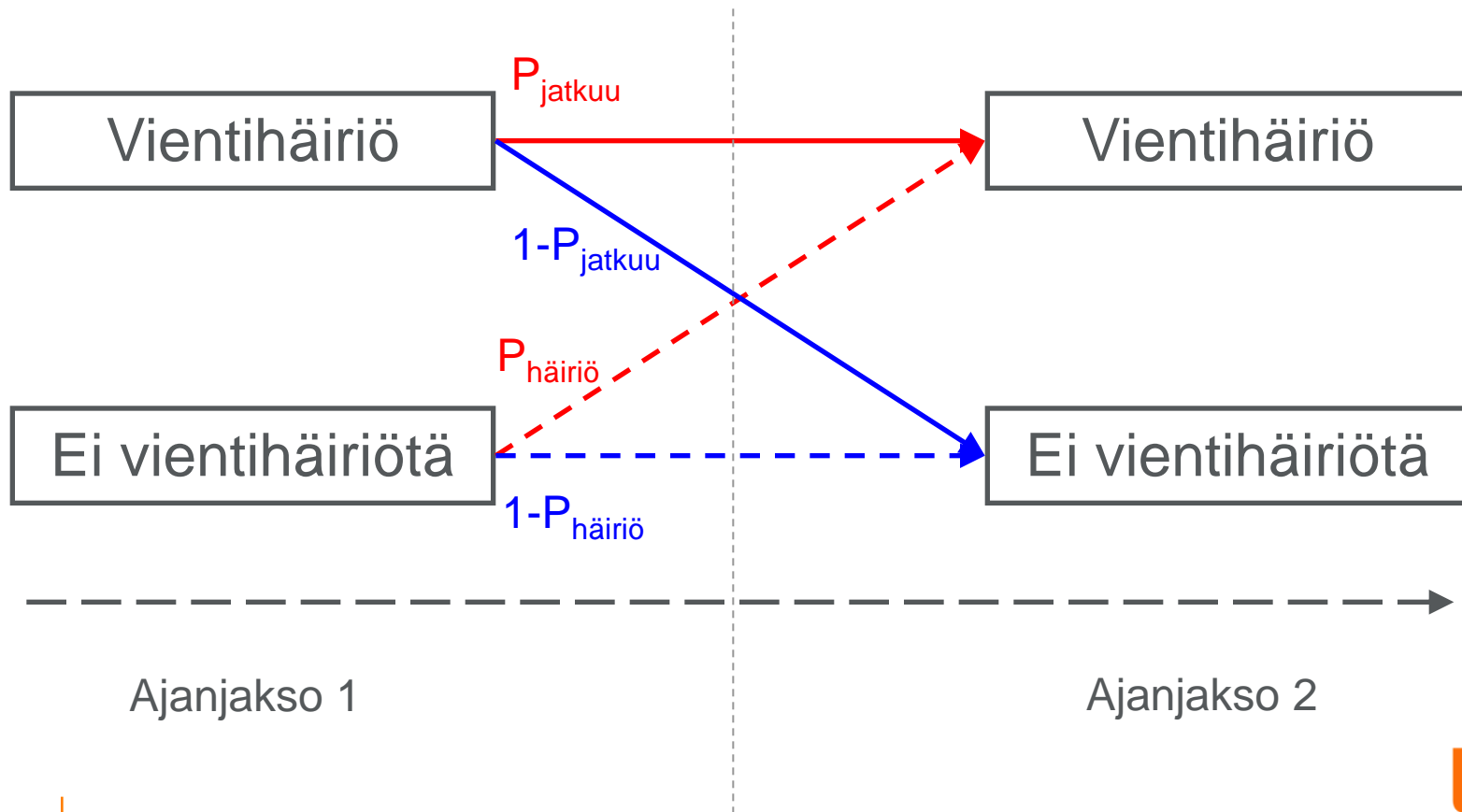
Kysyntä tautihavainnon jälkeen

Maidon tai lihan määrä

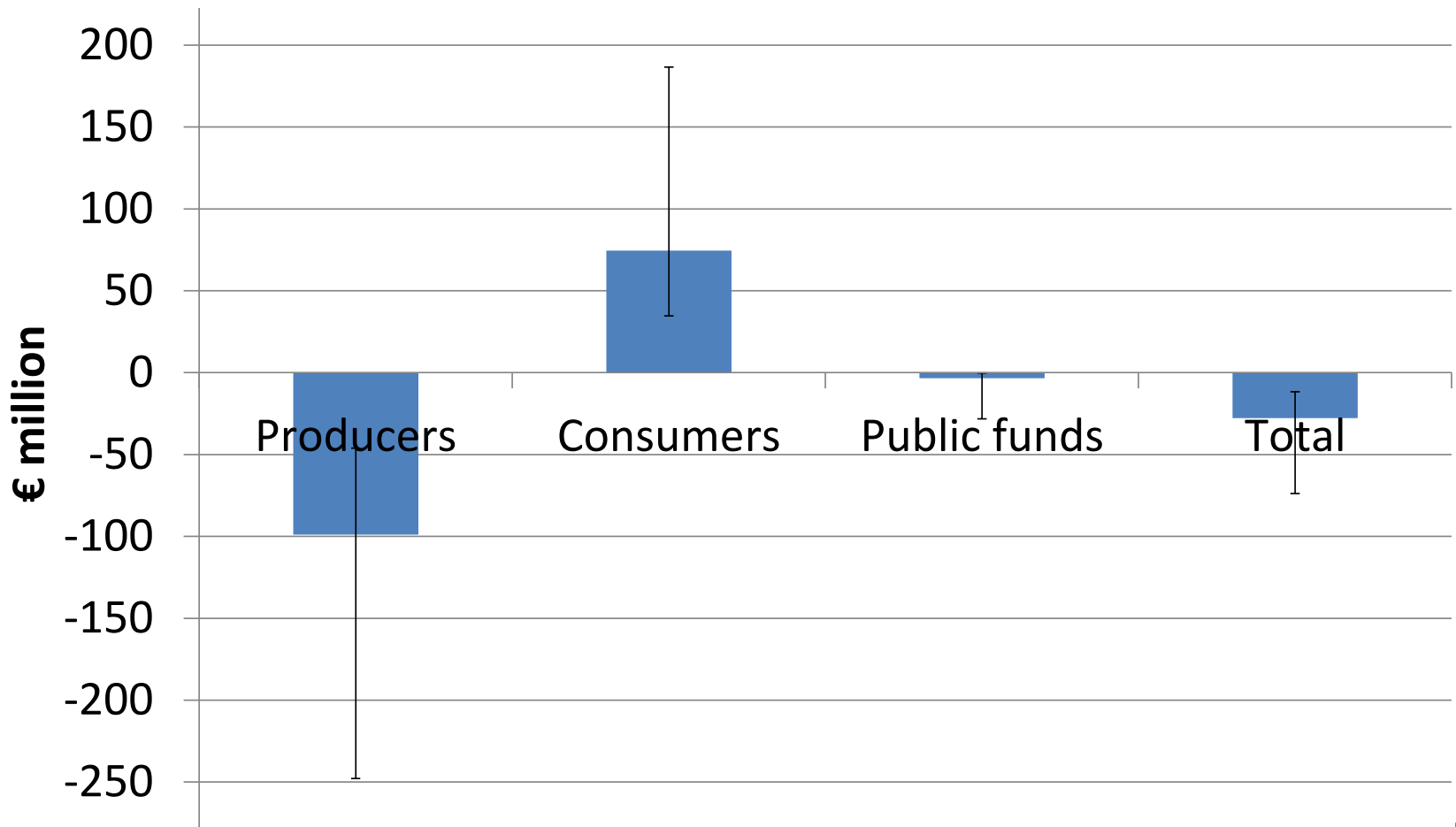
- Euroopassa taudin esiintymisen vaikutus kotimaan kysyntään yleensä merkityksetön
- Hinnan ja määrän välinen **yhteys** ei muutu, hinta ja määrä muuttuvat

Tautipurkauksen ja vientishokin kesto on ennalta tuntematon

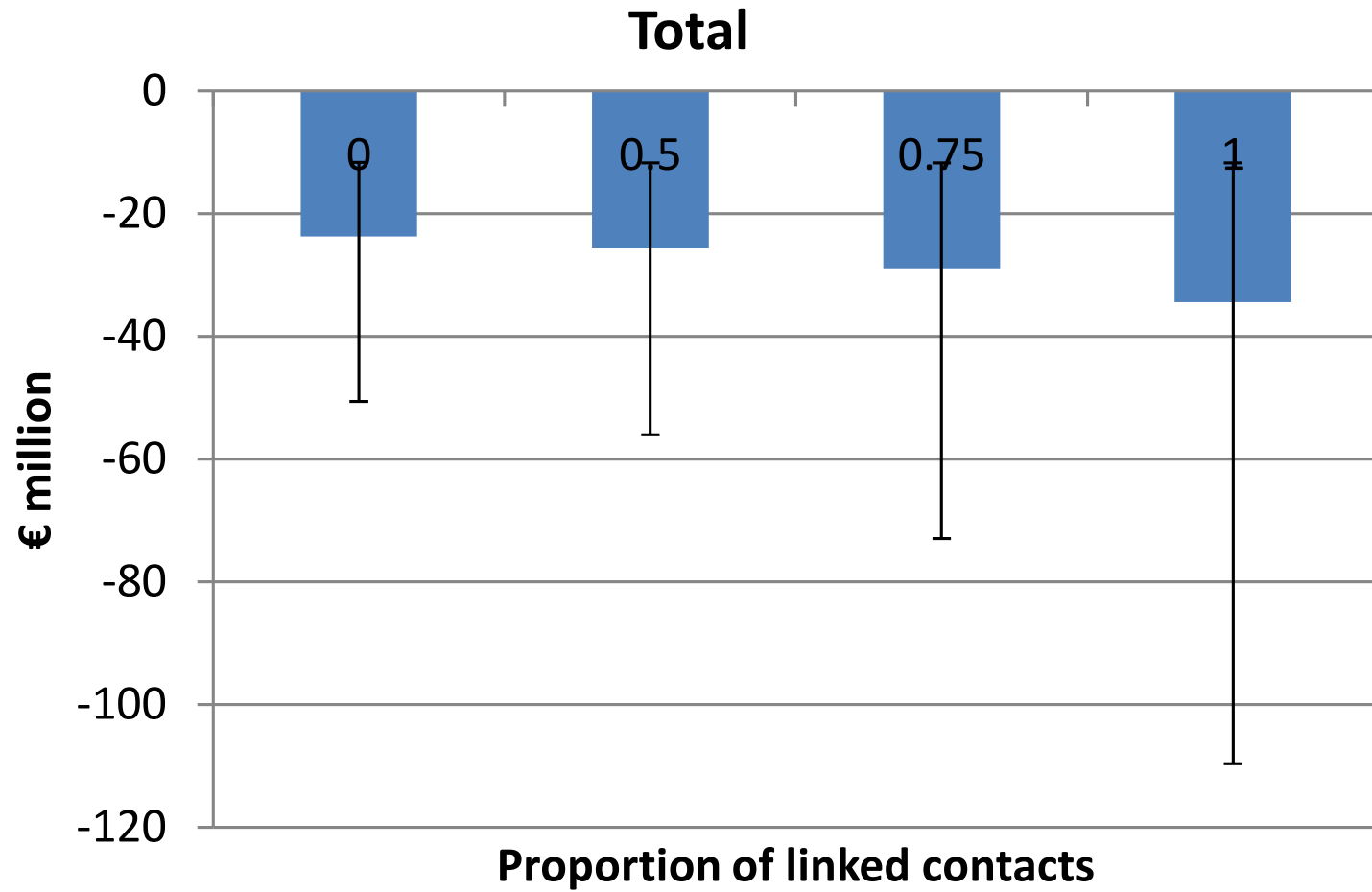
Analogia esim. hätärokotukseen: Ei täysin tunneta rokotuksen vaikutuksia taudin leviämiseen ja markkinoihin

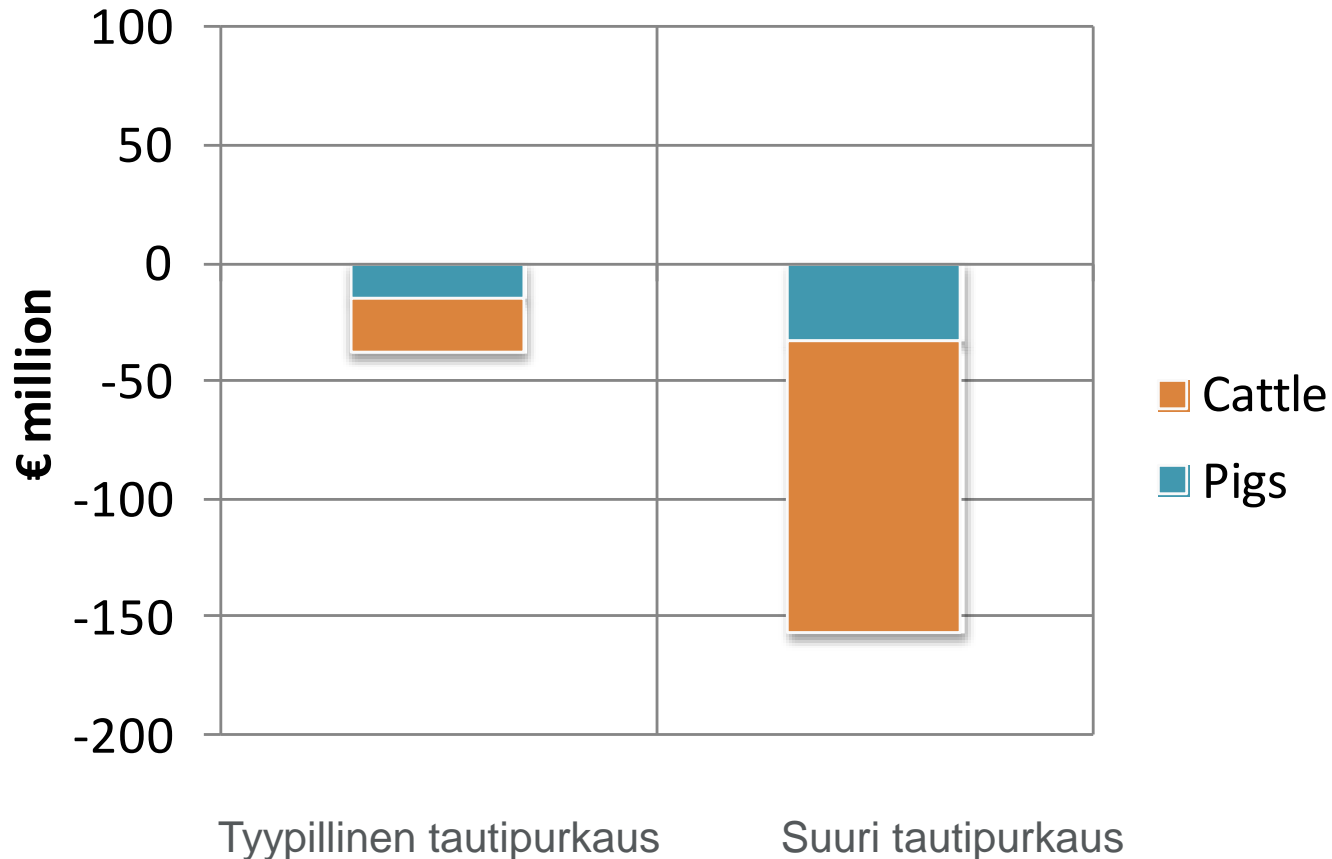
Simuloidut taloudelliset vaikutukset (milj. €), jos Suomessa esiintyisi suu- ja sorkkatautia

Entä tulevaisuudessa?

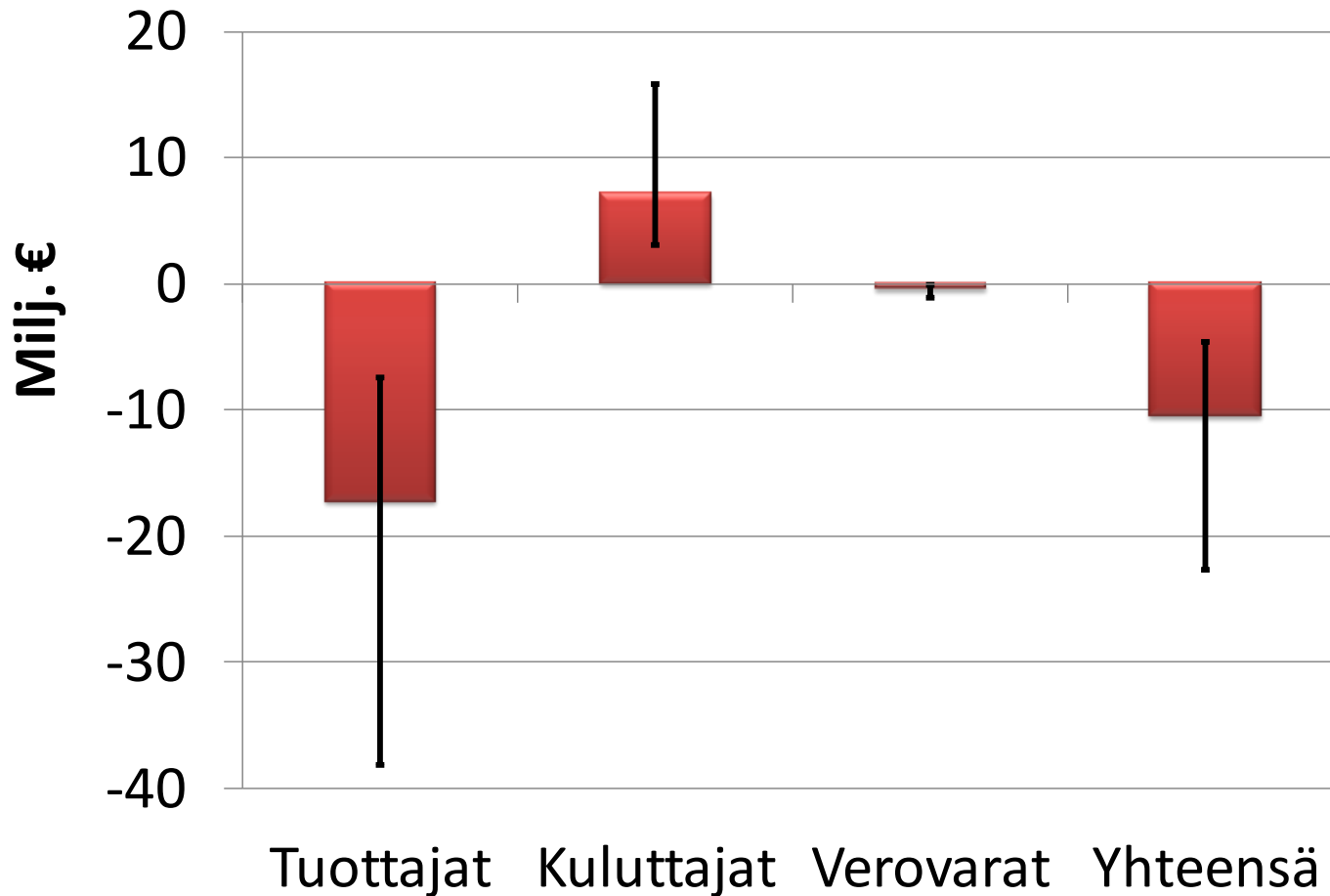

Mitkä ovat taloudelliset vaikutukset, jos on olemassa taudin esiintymisen riski (30 vuotta)

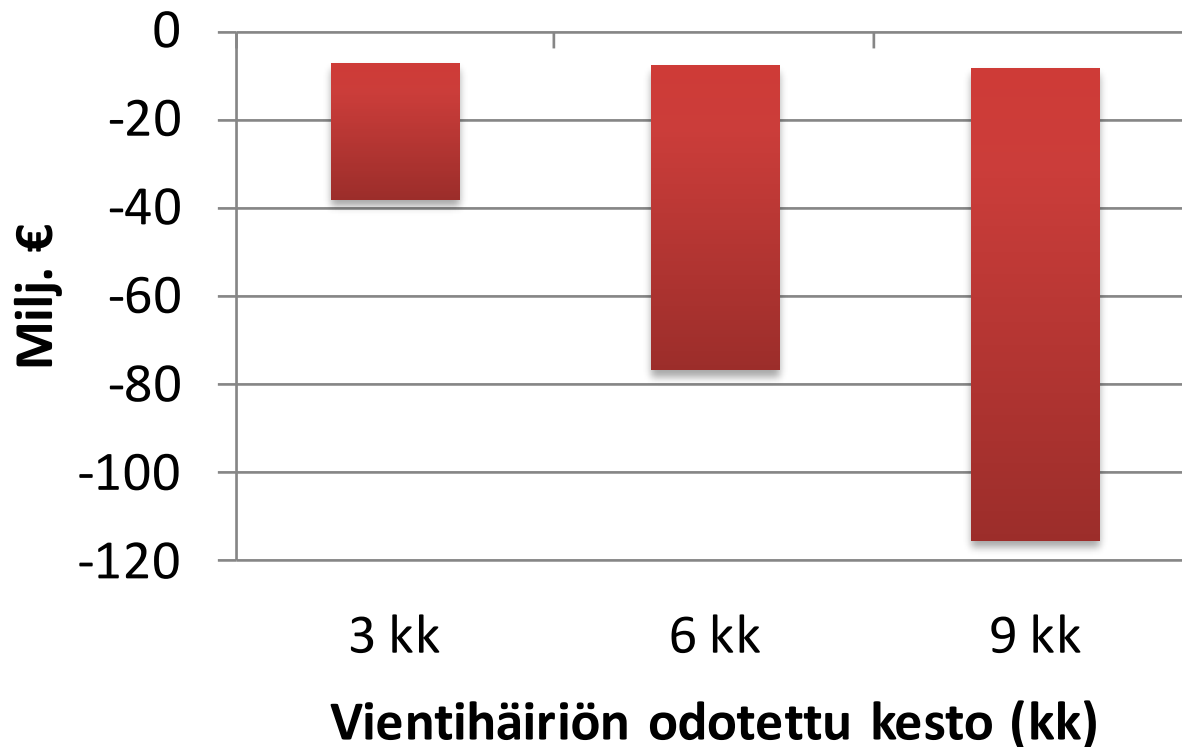
➔ Riski vähentää tarjontaa ja nostaa hintoja

Afrikkalaisen sikaruton taloudelliset vaikutukset (keskiarvo ja 95% vaihteluväli), kun vienti EU:n ulkopuolisiin maihin keskeytyy

EU:n ulkopuolisen viennin häiriintymisen keston vaikutus tuottajille.
Palkit kuvaavat vaikutusten vaihteluväliä.

Kannattaako riskinhallinta?

- Monissa tapauksissa ennaltaehkäisy on kannattavampaa kuin ”hoito”
- ”Tipping point”
  - Jos tautipaine lisääntyy voimakkaasti, tilanne voi muuttua
- Riskinhallintaa on tarkasteltava kokonaisuutena, sillä yhden toimenpiteen kannattavuus riippuu muiden toimenpiteiden käytöstä
- Tärkeää ottaa huomioon ihmisten päätöksenteko ja kannustimet muuttaa valintoja

Kannattaako riskinhallinta?

- Suomessa tuotantorakenne on sellainen, että taudit eivät välttämättä leviä nopeasti. Tämä heikentää hätärokotuksen kaltaisten toimenpiteiden käyttöä ja lisää eräiden muiden toimien kannattavuutta.
- Rakennekehitys haastaa tautiriskienhallinnan. Jos tuotantotapoja pystytään kehittämään suotuisasti, rakennekehityksellä saadaan enemmän hyötyä kuin mahdollisella riskien kasvulla menetetään
- Tautivapaus ja hyvä elintarviketurvallisuuustilanne tulisi pystyä hyödyntämään paremmin markkinoilla (esim. Antibioottivapaus)

